

Arkea tehdasyhteisössä

Forssa on lounaishämäläinen tekstiiliteollisuuden muovaama tehdaspaikkakunta, jonka puuvillateollisuus alkoi jo vuonna 1847. Tekstiiliteollisuus kävi läpi monia muutoksia vuosikymmenien saatossa. Forssan tekstiiliteollisuuden viimeiset kultaiset vuodet osuivat 1950–1960-luvuille, jolloin tuotanto oli laajaa, työntekijöitä tarvittiin runsaasti ja myös tuotteet olivat kysytyjä. Alan hiipuminen alkoi näkyä Forssassa vähitellen 1970-luvun lopulta lähtien. Yli 160 vuotta tekstiiliteollisuutta päättyi, kun Finlayson Oy sulki ovensa paikkakunnalla vuonna 2009. Tutkin kansatieteen väitöskirjassani lapsiperheiden arkea Forssan tehdasyhteisössä 1950–1970-luvuilla muistitietotutkimuksen lähtökohdista. Tutkimukseni tuo esiin uutta tietoa tehdasyhteisön lapsiperheistä sekä isien osuudesta arjen sujuvuudessa. Näitä teemoja ei ole aiemmin juurikaan tutkittu tehdasyhteisötutkimuksissa.

Naisten ja miesten työpaikka

Forssan tekstiiliteollisuus oli 1950–1970-luvuilla kokonaisvaltainen työnantaja, joka tarjosi työntekijöilleen työn lisäksi asuntoja, vapaa-ajanharrastuksia, lastentarhan, työterveyshuollon sekä muita etuja. Perheellä oli keskeinen rooli hakeutumisessa töihin tekstiiliteollisuuteen. Monissa perheissä tehtaalla työskenneltiin sukupolvesta toiseen vielä 1950–1970-luvuilla. Lapset kasvoivat usein tekstiiliteollisuuden maailmaan tehdasyhteisön arjessa. Tehdasyhteisö tarjosi etuja, jotka houkuttelivat perheellisiä muuttamaan Forssaan. Etenkin työnantajan tarjoama asunto oli monelle painava tekijä.

Tekstiiliteollisuudessa työskenteli sekä naisia että miehiä. Naiset työskentelivät usein kutojina, kehrääjinä tai näiden aputehtävissä. Miesten työt liittyivät tekniikan alaan. Esimerkiksi laitosmiehet, huoltomiehet, sähkömiehet, painajat, lämmittäjät ja vartijat olivat miehiä. He toimivat myös puuseppinä, putkimiehinä, maalaareina, valimossa, konepajalla ja autoverstaalla sekä yhtiön maataloudessa. Osa töistä säilyi loppuun asti miesten töinä, mutta joihinkin tehtäviin tuli viimeisinä vuosikymmeninä myös naisia. Naiset jatkoivat usein työskentelyä myös naimisiinmenon jälkeen. Vuonna 1965 Forssan tekstiiliteollisuus työllisti reilut 2000 työntekijää, joista noin puolet oli naisia. Heistä 65 prosenttia oli naimisissa.

Finlayson-Forssa Oy:n kehräämön työntekijöitä 1950-luvulla. Kuva Forssan museo.

Lastenhoidon haasteet

Yhtiön oma lastentarha oli tarpeellinen monille tehdasyhteisön lapsiperheelle, mutta erityisen tärkeä se oli yksinhuoltajille sekä muualta Forssaan työn perässä muuttaneille, jotka eivät voineet hyödyntää sukulaisten lastenhoitoapua. Lastenhoidossa turvauduttiin myös naapureihin, työkavereihin ja tuttaviin sekä kotiapulaisiin.

Monissa forssalaisissa perheissä molemmat vanhemmat työskentelivät tekstiiliteollisuudessa. Tällöin vanhemmat ratkaisivat lastenhoidon työskentelemällä eri vuoroissa, sillä vuorotyö oli yleistä. 1950–1970-luvuilla lasten- ja kodinhoitoon liittyvät asiat olivat vielä pitkälti äitien vastuulla, mutta vanhempien eri vuoroissa työskentely toi isät lähemmäs lapsia.

Lapset leikkivät Finlayson-Forssa Oy:n lastentarhassa 1950-luvulla. Kuvaaja: Aallon valokuvaamo, kuva Forssan museo.

Tutkimukseni mukaan 1970-luvulla nuoret koulutetut isät alkoivat yhä innokkaammin osallistua lasten- ja kodinhoitoon. Toisaalta vuorotyöperheissä isillä oli jo aktiivisempi rooli kotona, jos myös äiti työskenteli vuorotyössä. Näillä työläismiehillä oli monia muita aktiivisempi rooli esimerkiksi lastenhoidossa. Heidän syynsä osallistua lastenhoitoon olivat kuitenkin usein käytännöllisiä, eivätkä esimerkiksi ideologisia. 1950–1970-lukujen isyys on usein esitetty yhtenäisenä, mutta muistitietoon pohjautuva tutkimukseni osoittaa, että arki oli moninaisempaa.

Teksti: Tohtorikoulutettava Maria Vanha-Similä, Turun yliopisto, kansatiede